

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Regionaal- ja põllumajandusministri 24. novembri 2025. a määruse nr 90 „Ajutised püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarv harrastuskalapüügil 2026. aastal“ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Kalapüügiseaduse § 11 lõige 2 sätestab, et valdkonna eest vastutav minister kehtestab kalavaru ohustatuse korral ajutised püügikitsendused, seda nii kutselisel kalapüügi kui harrastuskalapüügi puhul. Määruse muutmise peamine eesmärk on täiendada kehtivat harrastuspüügi ajutiste kitsenduste määrust ning lisada piirangute hulka meetmed, millega toetatakse Pärnu maakonnas piirkonna koha- ja ahvenavaru taastumist.

Täpsemalt kehtestatakse:

- 1) ahvenapüügi keeluaeg Läänemerel Pärnu maakonnas;
- 2) ahvenale Pärnu jõe alamjooksul alammõõt 21 cm;
- 3) ahvenale päevane maksimaalne lubatud püügikogus 10 kg;
- 4) kohapüügi keeluaeg nii Läänemerel Pärnu maakonnas kui Pärnu jõe alamjooksul 1.05-15.07.

1.2. Ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna peaspetsialist Indrek Ambos (indrek.ambos@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Ulvi Päädam (ulvi.paadam@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi tegi eelnõule sama ministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Kadri Tubli (kadri.tubli@agri.ee). Eelnõu ja seletuskirja toimetab keeleliselt sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõus kajastatavad muudatused puudutavad eelkõige Läänemerel Pärnu maakonnas vajalikke tehnilisi meetmeid, mille eesmärk on kalavarude halva seisundi parandamine. Vastavad tehnilised meetmed on vaja kehtestada paralleelselt nii kutselistele kaluritele kui ka harrastuspüüdajatele, kes kasutavad sama ressursi. Tehniliste meetmete esialgset paketti tutvustati 21.01 Pärnus toimunud kohtumisel, kus osalesid kutseliste kalurite esindajad, Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi teadlased ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna esindajad. Jätkuarutelu toimus 11.02 Pärnus, kus osalesid täiendavalt ka harrastuskalastajate esindajad. Teadlaste soovitusel lähtutakse tehniliste meetmete seadmisel eesmärgist, et meetme rakendamine tooks kaasa vastava kalaliigi aastasaagi vähenemise ligikaudu 30% ulatuses, et kaitset vajavale kalavarule oleks piisav mõju. Tehniliste meetmetega rannakalastiku seisundi parandamist alustatakse Pärnu maakonnast, kuna sealne olukord on kõige kriitilisem ning kalapüük kui tegevusharu samas (majanduslikult) kõige olulisem. Kõnealusteks kalaliikideks on harrastuspüügi kontekstis ahven ja koha, kuna mõlema kalaliigi seisund on teadlaste hinnangul juba mitmeid aastaid halb ning vajadus tõhusate meetmete järele tugev.

Ahvenavaru seisund Pärnu maakonnas on halb alates 2019. aastast. Seisundi parandamiseks koostöös teadlastega kokku pandud kaitsemeetmete algsesse paketti kuulusid kudeaegne keeld 10. aprillist 25. maini, alammõõdu ajutine tõstmine 21 cm-lt 23 cm-ni, Pärnu jõestikus alamjooksul püütavale ahvenale alammõõdu merealadega võrdse kehtestamine, harrastuspüügil päevase püügilimiidi vähendamine 15 kg-lt 7 kg-le ning lähiaastatel üldise püügisurve

reguleerimiseks kvoodisüsteemile ülemineks. Kutseliste kalurite ja harrastuspüüdjatega peetud aruteludes leidsid toetust Pärnu jõestikus alamjooksul alammõõdu kehtestamine ja harrastuspüügi päevalimiidi kahandamine 10 kg-ni (arvestades eesmärki saake 30% ulatuses piirata). Alammõõdu ajutist tõstmist ja kvoodisüsteemile üleminekut kutselised kalurid ei toetanud, kuid neid arutelusid jätkatakse edaspidi. Kudeaegse püügikeelu küsimuses pooldasid harrastuspüüdjad teadlaste ettepanekut, kutselised kalurid tegid omapoolse ettepaneku kehtestada keeluajaks 10. mai kuni 15. juuni ja seda ainult Pärnu lahe piires (Kotinina ja Tahkunina ühendavast sirgest seespool) või kompromissina 1. mai kuni 15. juuni. Põllumajandus- ja Toiduametile 2022.-2024. aasta kohta esitatud ametlike saagiandmete põhjal läbi viidud arvutused näitavad, et kui rakendada teadlaste soovitusel vastavat keeluaega (10.aprill kuni 25.mai), vähendaks see ahvena aastasaake ligikaudu 32%. Samal ajal näitavad andmed, et saagid kahanevad aasta-aastalt, mis tähendab, et 32% saagikadu on suure tõenäosusega tugevasti üle hinnatud. Näiteks 2024. aasta andmete alusel väheneks teadussoovitusel vastava keeluaaja kehtestamisel aastasaak vaid 16% võrra. Eelnõu koostamise ajal ei olnud 2025. aasta kohta esitatud kuupäevalised saagiandmed veel kättesaadavad, aga kuu- ja aastasaakide esialgne võrdlus näitab, et ahvenasaak on ligikaudu sama nagu 2024. aastal, mistõttu pole põhjust arvata, et 2024. aasta saagid anomaalselt väikesed olid.

Kohavaru seisund on Pärnu maakonnas halb juba vähemalt viimased 15 aastat ning kuigi tänu viimatistele kaitsemeetmetele on populatsiooni struktuuris kergelt paranemist näha, ei ole muutus olnud piisav, et varu heasse seisundisse jõuaks. Kutselise kalapüügi surve kohale tekib viimastel aastatel eelkõige talvisest nakkevõrgupüügist, harrastuspüüdjad püüavad koha pigem suvel. Koha seisundi parandamiseks töötati teadlastega koostöös välja järgmine kaitsemeetmete pakett: kudeaegse keeluaaja pikendamine ja ühtlustamine mereala ja Pärnu jõe vahel, talvisel nakkevõrgupüügil lubatud silmasuuruse tõstmine 110 mm-ni, alammõõdu ajutine suurendamine 48 cm-ni, ülemineks kvoodisüsteemile ja pikemas perspektiivis ka ülemmõõdu seadmine. Neist meetmetest puudutaks harrastuspüüki eelkõige kudeaegse keeluaaja muutmine ja alammõõdu ajutine tõstmine. Kuna kutseliste kalurite vastuseisu tõttu kutselisel kalapüügil koha alammõõtu ei tõsteta, ei ole õiglane seda meedet kehtestada ka harrastuspüügi puhul. Algselt koha kaitsemeetmete pakettist on 2026. aastal kavas ellu viia kudeaegse keeluaaja pikendamine (kehtestatakse samasugusena nii 2026. aasta kutselise kalapüügi kui harrastuspüügi ajutiste püügikitsenduste määrusega) ja talvisel nakkevõrgupüügil silmasuuruse tõstmine 106 mm-ni (kehtestatakse 2026. aasta kutselise kalapüügi ajutiste püügikitsenduste määrusega, kusjuures vastavalt kalapüügiseaduse § 23 lõikele 3 kehtib see nõue automaatselt ka harrastuslikul võrgupüügil).

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse paragrahvi 2 lõigetega 10 – 12. Lõikega 10 seatakse Läänemere Pärnu maakonna piires ahvenale kudeaegne püügikeeld. Ala hõlmab enda alla lisaks Liivi lahele (alarajoon 28-1) ka osa Väinamerest (osa alarajoonist 29). Arvestades ühelt poolt kutseliste kalurite soovi kudeaegse keelu algus hilisemaks lükata ning teiselt poolt vajadust saake ligikaudu 30% ulatuses piirata ning samal ajal jälgides põhimõtet, et kutselisele kalapüügile kui harrastuspüügile kehtiksid samad meetmed, näeb eelnõu ette ahvenapüügiks kudeaegse keeluaaja seadmist 20. aprillist 15. juunini. Samasuguse kudeaegse keelu näeb ette ka määruse eelnõu, millega muudetakse regionaal- ja põllumajandusministri 27. jaanuari 2026. aasta määrust nr 6 „Ajutised püügikitsendused kutselisel kalapüügil 2026. aastal“ (edaspidi *kutselise kalapüügi ajutiste kitsenduste määrus*).

Paragrahvi 2 lõikega 11 vähendatakse Läänemeres Pärnu maakonna piires ühel isikul ühes ööpäevas püüda lubatud ahvena piirkogust. Ahvena varu madalseisu tõttu ei ole mõistlik lubada püüki täies mahus ning selle tõttu vähendatakse ajutiselt ööpäevast lubatud piirkogust 15 kilogrammilt 10-le kilogrammile.

Paragrahvi 2 lõikega 12 pikendatakse hetkel kalapüügieeskirjaga kehtestatud kohapüügi keeluaega Läänemeres (15. maist 15. juulini) Pärnu maakonnas 14 päeva võrra. Selle tulemusena

hakkab koha püügikeeld Pärnu maakonnas kehtima 2026. aastal 1. maist ja kestab kuni 15. juulini. Kõikjal mujal Eesti Vabariigi sise- ja territoriaalmeres veetaladel jääb kohapüügi keeluajaks 15. mai kuni 15. juuli. Keeluaja pikendamine Pärnu maakonnas on vajalik seoses sealse kohavarude halva seisundiga ning vajadusega tagada pikem kuderahu ja kaitsta kudekoondisi, mis moodustuvad juba enne kudemise algust ja on seega püügisurve suhtes tundlikud (parve koondunud kalu on lihtsam püüda).

Eelnõu punktiga 2 muudetakse paragrahvi 4 lõike 10 sõnastust, millega lisatakse veela, kus piiratakse samuti ööpäevast maksimaalset koha kogust.

Koha maksimaalse ööpäevase väljapüügi limiidi vähendamise nõuet laiendatakse määruse eelnõuga ka Sauga jõe. See kehtestatakse alale, mis jääb Sauga jõe suudmest Sauga sillani. 2025. aasta sügisel kehtestatud kitsendus puudutab Pärnu jõge, kuid kuna Sauga jõgi asub Pärnu jõe suudmele väga lähedal, siis on teada, et koha liigub ka Sauga jõesuudme piirkonnas. Kuna kohavarude seis ei ole kõige parem, on mõistlik, et ka Sauga jõesuudme piirkonnas olev püügikorraldus oleks sarnane Pärnu jõe omale.

Eelnõu punktiga 3 lisatakse paragrahvile 4 lõiked 10¹ ja 10². Lõike 10¹ kohaselt pikendatakse hetkel kalapüügieeskirjaga siseveekogudele kehtestatud kohapüügi keeluaegale (5. mai kuni 10. juuni) Pärnu jõe alamjooksu puhul veel 9 päeva, mille tulemusel on kohapüügi keeluaeg 2026. aastal Pärnu jõe alamjooksul 1. maist kuni 15. juulini. Keeld ei rakendu terves Pärnu jões, kuna eelduslikult liigub kaitset vajav kohavarude justnimelt mere ja jõe alamjooksu piirkonnas, kuhu on koondunud ka suurem osa püügisurvest. Alamjooksu piiriks loetakse Reiu jõe suuet, et keeluala oleks püüdjatele maamärkide järgi lihtsalt ja selgelt tuvastatav. Lisaks seatakse kitsendus Sauga jõe suudmest kuni Sauga sillani. Kuna on tuvastatudkoha liikumine kudeajaks ka Sauga jõkke, siis on mõistlik ka seal lasta kehtestada ajutine püügikeeld. Ülejäänud Pärnu jõe osadel ja teistes siseveekogudes koha keeluaega ei muudeta.

Paragrahv 4 lõikega 10² vähendatakse Pärnu jõe alamjooksul ühel isikul ühes ööpäevas püüda lubatud ahvena piirkogust, kusjuures Pärnu jõe alamjooksu piiriks loetakse Reiu jõe suuet. Samuti on teada, et ahven võib liikuda teatud määral Sauga jõkke ning selle tõttu on mõistlik ka seal kitsendada maksimaalselt ööpäevas lubatud välja püütava koguse hulka. Kitsendus ei puuduta tervet Sauga jõge, vaid teatud lõiku sellest. Selleks lõiguks loetakse ala, mis jääb Sauga jõe suudmest Sauga sillani. Meede on koostoimes eelnõu punktis 1 kavandatuga, kuna eeldatavasti liigub meres ja jõe alamjooksul üks ja seesama täiendavat kaitset vajav ahvenavarude. Pärnu jõe ülejäänud osades ja teistes siseveekogudes piirkogust ei muudeta.

Lisaks kehtestatakse lõikega 10² Pärnu jõe alamjooksul püütavale ahvenale alammõõt 21 cm. Vastavalt kalapüügieeskirjale kehtib ahvenale meres alammõõt 21 cm, kuid siseveekogudes ahvena alammõõtu seni kehtestatud ei ole. Pärnu maakonnas on ahvenavarude halvas seisus ning arvestades, et mere ahven liigub ka Pärnu jõe alamjooksul, kus harrastuskalastajad seda püüavad, on otstarbekas ka jõe alamjooksul alammõõt kehtestada. Alammõõt suurendab tõenäosust, et iga kala jõuab enne kalastaja saagiks sattumist vähemalt ühe korra kudedada, mis paneb aluse populatsiooni taastumisele ja biomassi kasvule.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kehtestatavate kitsenduste mõju soosib kalavarude jätkusuutlikkust. Lühemas perspektiivis on kitsendustel teatav negatiivne mõju, kuna harrastuskalastajate võimalused Pärnu maakonnas ahvenat ja koha püüda vähenevad. Koha- ja ahvenavarude seisu tuleb iga-aastaselt seirata ning

vajalike meetmetega jätkata seni, kuni seisund on paranenud tasemele, kus varu suudab ennast taastoota ja hinnag kalavarule on hea. Pikemas perspektiivis, kui hea seisund on saavutatud, avaldub meetmete positiivne mõju, kuna kõigi eelduste kohaselt on kala rohkem ning ühtlasi peaks saakides esinema rohkem suuremaid kalu, mis suurendab nende kalade atraktiivsust harrastuspüügis.

Kitsenduste sätestamisel on silmas peetud seda, et varu suudaks ennast ise taastoota ja püügi negatiivne mõju oleks võimalikult väike. Kaitsemeetmete seadmisel ja määruse eelnõu koostamisel on arvestatud esmajärjekorras kalavarude hetkeolukorda ja nende taastamiseks antud teadussoovitusi ja avalikku huvi.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa kulusid ega tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu saadetakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Kliimaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Keskkonnaametile, harrastuskalapüügi organisatsioonile Eesti Kalastusklubide Liit ning Eestimaa Looduse Fondile.

(allkirjastatud digitaalselt)

Triin Kõrgmaa

Kantsler